

Тема 5. Ветеринарно-санітарні правила для птахівницьких господарств. Вимоги до виробництва кормових добавок, преміксів та кормів для тварин

План

1. Ветеринарно-санітарні правила для птахівницьких господарств
2. Вимоги до виробництва кормових добавок, преміксів та кормів для тварин відповідно до ЗУ "Про ветеринарну медицину"
3. Виробництво та обіг кормових добавок, преміксів та готових кормів
4. Використання харчових відходів для годівлі тварин
5. Система контролю за якістю та безпечністю кормів, кормових добавок і преміксів в Україні
6. Концепція плану державного моніторингу кормів, кормових добавок та преміксів

Ветеринарно-санітарні правила для птахівницьких господарств

Спеціалізовані птахівничі господарства працюють у режимі підприємств закритого типу. Категорично забороняється вхід сторонніх осіб у виробничі зони, а також в'їзд будь-якого виду транспорту, не пов'язаного з обслуговуванням господарства.

Обслуговуючому персоналу дозволяється вхід на територію птахівничого господарства тільки через ветеринарно-санітарний пропускник, а в'їзд транспорту - через постійно діюче дезінфекційно-промивальне приміщення (дезбар'єр).

Усі інші входи у виробничі зони птахівничого господарства (ферми) повинні бути постійно закриті.

Перед входом на територію виробничої зони всі працівники зобов'язані у ветеринарно-санітарному пропускнику зняти і залишити в гардеробній (у шафі, закріпленій за кожним працівником виробничої зони) одяг, взуття і одягнути чистий спецодяг і взути спецвзуття. Кожен працівник повинен бути забезпечений не менше ніж двома комплектами спецодягу і спецвзуття (або спецодягом і спецвзуттям одноразового використання). Після закінчення роботи спецодяг зняти, одягнути свій одяг і взутися. Прання спецодягу і чистка спецвзуття повинні проводитись у спеціально виділених приміщеннях або централізовано на спеціалізованих підприємствах. Виходити в спецодязі і спецвзутті, а також виносити їх за межі птахівничої зони категорично забороняється. До і після роботи працівники господарства повинні приймати душ.

Повторне використання одноразового одягу забороняється. Утилізація одноразового одягу повинна проводитись згідно з вимогами Закону України "Про відходи" (187/98-ВР). Відвідування птахівничого господарства сторонніми особами допускається тільки з дозволу головного лікаря ветеринарної медицини господарства. Ці особи зобов'язані пройти санітарну обробку у ветеринарно-санітарному пропускнику, одягнути спецодяг і взути спецвзуття. З цією метою в санпропускнику зберігається спеціальний резерв одягу (халатів) і взуття.

Усім особам, крім обслуговуючого персоналу, що заходять на територію виробничої зони, категорично забороняється заходити у виробничі приміщення, контактувати з птицею і кормами. Паління у цехах господарства і на території заборонено і здійснюється тільки у спеціально відведених місцях. Приймання їжі проводиться у спеціально відведених місцях (кімнатах), або в адміністративно-господарських приміщеннях обладнується їдальня (пункт харчування тощо) з дотриманням відповідних чинних будівельних і санітарних норм.

При вході в пташники, інкубаторій, забійні і кормові цехи, склади та інші приміщення для дезінфекції взуття обладнують дезінфекційні ванни (спеціально зацементовані ями) або ящики на всю ширину проходу довжиною 1,6 м, які регулярно заповнюють дезінфекційними розчинами, або спеціальні дезкилими.

У кожному птахівничому приміщенні, кормоцеху, кормоскладі, зерносховищі та інших об'єктах вікна, двері, вентиляційні отвори обладнують рамами з сіткою для запобігання залітання диких птахів, появи бродячих тварин. Необхідно також вести постійну боротьбу з мишоподібними гризунами та шкідливими комахами (згідно з діючими інструкціями та настановами).

Для запобігання занесенню збудників інфекції на територію птахофабрик (ферм) і господарств різних форм власності робітникам та службовцям цих господарств забороняється придбання птиці в інших господарствах і на ринку для особистого користування.

Рекомендується продавати робітникам та службовцям для утримання в особистому господарстві добовий і підрощений молодняк з поголів'я птиці господарства, де вони працюють.

Комплектування батьківського стада птицею здійснюють з одного джерела - племінного птахівничого господарства (ферми), благополучного щодо заразних хвороб птиці, шляхом придбання інкубаційних яєць або добового молодняку, що вирощують у господарстві ізолювано від молодняку промислового стада.

Комплектування промислових стад здійснюють шляхом відтворення власного батьківського поголів'я.

Господарствам дозволяється комплектувати промислові стада птиці шляхом завезення підрощеного молодняку зі спеціалізованих господарств, благополучних щодо заразних хвороб птиці.

Вимоги до виробництва кормових добавок, преміксів та кормів для тварин відповідно до ЗУ “Про ветеринарну медицину”

Реєстрація кормових добавок, преміксів та готових кормів

1. Обіг та використання в Україні кормових добавок, преміксів та готових кормів дозволяється тільки після їх державної реєстрації.

2. Забороняється реєстрація (перереєстрація) кормових добавок, преміксів та готових кормів, які:

- 1) завдають шкоди ветеринарно-санітарному та епізоотичному стану в Україні;
- 2) несприятливо впливають на здоров'я людей, тварин та довкілля;
- 3) представлені в такий спосіб, що може вводити в оману користувачів/споживачів;
- 4) завдають шкоди споживачеві шляхом погіршення характерних особливостей продуктів тваринного походження або справляють на споживача помилкове враження щодо характерних особливостей продуктів тваринного походження.

3. Для здійснення державної реєстрації кормових добавок, преміксів та готових кормів особа (далі - заявник) подає заяву разом з відповідними супровідними документами, перелік яких визначає Департамент, до уповноваженого ним Державного науково-дослідного контрольного інституту. Заявник відповідає за достовірність наданої інформації у реєстраційному досьє відповідно до законодавства. Заявник, який подає заяву на реєстрацію кормових добавок, преміксів та готових кормів, вказує у супровідних документах до неї всю інформацію, яку він бажає залишити конфіденційною. Положення про державну реєстрацію кормових добавок, преміксів та готових кормів установлює Кабінет Міністрів України.

4. Національне агентство ветеринарних препаратів та кормових добавок здійснює оцінку (експертизу) поданих документів, організовує необхідні дослідження і вживає інших заходів для перевірки інформації та відомостей, зазначених у документах, а також готує експертні висновки на розгляд Державної фармакологічної комісії ветеринарної медицини в термін, що не перевищує 90 днів з дня отримання заяви, повного комплекту документів та відповідної оплати.

5. Державна фармакологічна комісія ветеринарної медицини розглядає експертні висновки та надає рекомендації Департаменту щодо державної реєстрації відповідних кормових добавок, преміксів і готових кормів.

6. Департамент приймає рішення про державну реєстрацію кормових добавок, преміксів та готових кормів або відмову в їх реєстрації. У державній реєстрації може бути відмовлено, якщо внаслідок перевірки відомостей та документів, поданих заявником, виявлено некомплектність досьє або належним чином не підтверджені якість та безпечність кормових добавок, преміксів і готових кормів чи є інші характерні показники, зазначені в частині другій цієї статті.

7. Після прийняття рішення про реєстрацію кормових добавок, преміксів та готових кормів вони заносяться до реєстру кормових добавок, преміксів та готових кормів, який веде Департамент.

8. У разі прийняття рішення про відмову в реєстрації це рішення, а також вичерпне пояснення його причин повідомляються заявнику. Заявник у встановленому законом порядку може оскаржити його до суду.

9. Реєстрація кормових добавок, преміксів та готових кормів підтверджується шляхом видачі реєстраційного посвідчення, термін дії якого не може перевищувати п'ять років. Департамент видає реєстраційне посвідчення протягом 30 днів. У реєстраційному посвідченні зазначаються назва кормових добавок, преміксів і готових кормів, інформація про виробника та особу, яка має право власності на них, реєстраційний номер та строк дії реєстрації.

10. Додатки до реєстраційного посвідчення містять інформацію про:

1) мету застосування кормових добавок, преміксів та готових кормів і, в разі необхідності, показники якості;

2) усі особливі умови або обмеження щодо зберігання та застосування кормових добавок, преміксів і готових кормів, вимоги моніторингу для виробників стосовно негативного впливу під час їх обігу та використання і категорії видів тварин, для яких використовуються кормові добавки, премікси, готові або лікувальні корми;

3) усі особливі вимоги на доповнення до зазначених у частині десятій цієї статті, щодо маркування кормових добавок, преміксів і готових кормів, необхідного для виконання вимог та обмежень, встановлених у пункті третьому цієї частини;

4) максимально допустимі рівні залишкових кількостей ветеринарних лікувальних або імунологічних засобів, які є компонентами кормових добавок або метаболітів ветеринарних лікувальних чи імунологічних засобів у продуктах тваринного походження для сільськогосподарського або промислового використання, коли встановлення таких рівнів передбачено чинним законодавством, але немає міжнародних стандартів, інструкцій та рекомендацій щодо максимально допустимих рівнів.

Додатки до реєстраційного посвідчення можуть містити також іншу інформацію, зазначену у відповідному нормативно-правовому акті, виданому згідно з цим Законом.

11. Кормові добавки, премікси і готові корми, які перебувають в обігу в Україні, повинні відповідати вимогам щодо маркування та містити таку інформацію, чітко викладену українською мовою у формі, що привертає увагу і не стирається:

1) конкретну назву, отриману при реєстрації;

2) ім'я або назву та адресу чи зареєстроване місце здійснення діяльності власника реєстраційного посвідчення;

3) якісний та кількісний склад компонентів;

4) інструкцію для застосування та всі рекомендації стосовно безпеки, у разі необхідності - особливі вимоги, включаючи види та категорії тварин, для яких призначаються кормові добавки, премікси та готові корми;

5) номер реєстраційного посвідчення, виданого Департаментом;

6) номер партії (серії), дату виробництва та дату закінчення терміну придатності.

12. Кормові добавки, премікси і готові корми, які не зареєстровані в Україні та мають дозвіл на ввезення, дозволяється ввозити на територію України з метою:

1) державної реєстрації в Україні;

2) презентації на ярмарках, виставках та конференціях;

3) наукових та інших цілей.

13. Департамент установлює порядок реєстрації кормових добавок, преміксів та готових кормів. Реєстрація проводиться, поновлюється і змінюється згідно з порядком, установленим Департаментом.

Виробництво та обіг кормових добавок, преміксів та готових кормів

1. Забороняється виробництво кормових добавок, преміксів та готових кормів, не зареєстрованих для обігу в Україні, за відсутності експлуатаційного дозволу та/або ліцензії на виробництво. Під час виробництва кормових добавок, преміксів і готових кормів особи повинні дотримуватися вимог належної практики виробництва та інших вимог, визначених Департаментом.

2. Особи, які здійснюють виробництво кормових добавок, преміксів та готових кормів, зобов'язані вести детальні записи стосовно постачальників, дати отримання складових чи інгредієнтів матеріалів для такого виробництва, включаючи корми тваринного і рослинного походження, що використовуються у виробництві, а також вести записи стосовно всіх кормових добавок, преміксів та готових кормів, проданих протягом трьох років відповідно до форми та інструкцій, встановлених Департаментом.

3. Введення в обіг кормових добавок, преміксів та готових кормів виробником та/або продавцем (постачальником) вважається декларацією їх безпечності та дотримання інших обов'язкових вимог, встановлених відповідними технічними регламентами та умовами реєстрації.

4. Кормові добавки, премікси та готові корми, що перебувають в обігу, підлягають періодичному вибірковому контролю на предмет дотримання умов реєстрації та відповідних технічних регламентів. Департамент уповноважує відповідні державні установи ветеринарної медицини на проведення такого контролю.

5. Забороняється обіг кормових добавок, преміксів та готових кормів, які не відповідають умовам їх реєстрації та/або відповідним технічним регламентам.

6. Крім вимоги, зазначеної у частині п'ятій цієї статті, забороняється обіг кормів, включаючи премікси та кормові добавки, які є непридатними. Кормові добавки, премікси та готові корми вважаються непридатними, якщо:

1) фактичний вміст компонентів не відповідає маркуванню;
2) вміщують патогенні мікроорганізми у кількостях, які можуть завдати шкоди здоров'ю тварин;

3) вміщують забруднюючі речовини у кількостях, які перевищують максимально допустимі рівні;

4) вміщують заборонені до використання ветеринарні препарати та субстанції;

5) строк придатності закінчився.

7. Максимально допустимі рівні забруднюючих речовин та допустимі кількості патогенних мікроорганізмів у кормах визначаються відповідно до законодавства.

8. Забороняється годувати жуйних тварин кормами, що містять тваринний білок жуйних тварин.

Програма моніторингу кормів, кормових добавок та преміксів

1. Усі корми, кормові добавки та премікси, що перебувають в обігу в Україні, підлягають контролю відповідно до державної програми моніторингу та спостереження, що розроблена і діє на засадах оцінки ризику та здійснюється державною службою ветеринарної медицини з метою моніторингу придатності та дотримання відповідних технічних регламентів.

2. Результати досліджень зразків кормів, кормових добавок та преміксів протягом десяти робочих днів від дати повідомлення про результати лабораторних досліджень можуть бути оскаржені власником зазначених кормів, кормових добавок та преміксів, з яких були взяті зразки, шляхом вимоги проведення арбітражного дослідження.

3. Періодичність відбору зразків, потужності (об'єкти), на яких відбираються зразки, методи відбору зразків та проведення лабораторних досліджень у державних лабораторіях ветеринарної медицини, заходи, які вживаються у разі, якщо корми, кормові добавки або премікси визнано непридатними чи такими, що не відповідають технічним регламентам, визначаються відповідно до нормативно-правових актів, виданих Департаментом на виконання цього Закону.

Реєстрація осіб, які здійснюють обіг кормів тваринного походження

1. Особи, які здійснюють обіг кормів тваринного походження, підлягають реєстрації в Департаменті.

2. Особи, зазначені в частині першій цієї статті, зобов'язані вести записи про придбання і продаж кормів тваринного походження протягом останніх трьох років з метою відстеження обігу цих кормів та надавати цю інформацію державному інспектору ветеринарної медицини на його запит.

3. Особи, які здійснюють обіг кормів, що містять білок жуйних тварин, повинні мати окремі потужності (об'єкти) для їх презентації та зберігання, а також окремі транспортні засоби для транспортування таких кормів.

4. Департамент видає необхідні нормативно-правові акти на виконання положень цієї статті.

Використання харчових відходів для годівлі тварин

1. З метою запобігання спалахам хвороб тварин, спричинених використанням кормів з інфікованих матеріалів тваринного походження, забороняється використовувати як корми для тварин відходи харчових продуктів, які перевозилися транспортними засобами, що брали участь у міжнародних перевезеннях в інфіковані зони або зони спостереження чи з них, без проведення відповідних ветеринарно-санітарних заходів.

2. Використання харчових відходів з потужностей (об'єктів), що здійснюють продаж харчових продуктів або зайняті у сфері громадського харчування, за винятком кормів, зазначених у частині першій цієї статті, для годівлі тварин, призначених для забою, можливе тільки за умови попередньої термічної обробки цих відходів.

3. Особи, які використовують харчові відходи для годівлі тварин, призначених для забою, повинні протягом трьох років вести записи про походження харчових відходів та надавати таку інформацію державному інспектору ветеринарної медицини на його запит.

4. Харчові відходи повинні транспортуватись у контейнерах і такими транспортними засобами, що виключають загрозу витоку або виплескування, які після використання миються та дезінфікуються.

5. Умови використання харчових відходів, включаючи порядок їх збирання, теплову обробку, тип і засоби транспортування, а також порядок очистки та дезінфекції транспортних засобів і контейнерів та ведення записів визначаються Департаментом та контролюються його територіальними

Система контролю за якістю та безпечністю кормів, кормових добавок і преміксів в Україні

Забезпечення населення безпечними харчовими продуктами тваринного походження, підконтрольними державній ветеринарній та фітосанітарній службі, можливе за умови встановлення надійної системи контролю за безпечністю та якістю харчових продуктів і кормів.

Програма стандартного та вибіркового розширеного ветеринарно-санітарного контролю поширюється на корми, кормові добавки та премікси, що виробляються суб'єктами господарювання та завозяться (імпортуються) для обігу на території України.

Вибірковий розширений ветеринарно-санітарний контроль кормів, кормових добавок і преміксів проводиться з урахуванням ризиків, яких може набути кормова продукція в процесі виробництва (виготовлення), транспортування, реалізації та зберігання.

Розширений ветеринарно-санітарний контроль вантажу проводиться у разі, якщо вантаж визначено для проведення останнього в межах "Спеціально визначеного відсотку вантажів, що представляють ризик для здоров'я тварин і підлягають обов'язковому розширеному ветеринарно-санітарному контролю за програмою вибіркового контролю кормів".

Програма встановлює необхідні вимоги до безпечності всієї кормової продукції (кормова сировина, готові корми, кормові добавки і премікси), призначеної для годівлі продуктивних і непродуктивних тварин.

Лабораторні дослідження за програмою розширеного ветеринарно-санітарного контролю кормів та кормових добавок здійснюють державні лабораторії ветеринарної медицини, уповноважені на проведення відповідних випробувань (досліджень) в установленому чинними нормативно-правовими актами порядку.

Для оцінки показників безпечності та якості кормів, кормових добавок і преміксів використовуються методи аналізу, акредитовані в Національному Агентстві з акредитації України або відповідній закордонній системі акредитації.

Офіційний контроль має здійснюватися з тією ж самою ретельністю до харчових продуктів та кормів, які експортуються, реалізуються в межах країни та імпортуються.

Програма не поширюється на корми та кормові добавки домашнього приготування, не призначені для реалізації.

Концепція плану державного моніторингу кормів, кормових добавок та преміксів

Ефективна політика безпеки харчових продуктів має визнати взаємопов'язану сутність виробництва харчових продуктів та кормів. Це вимагає оцінки й моніторингу ризиків для здоров'я споживачів, що пов'язані з сировиною, практикою виробництва й переробкою.

План державного моніторингу кормів, кормових добавок та преміксів (далі План моніторингу) розроблений у відповідності до Закону України “Про ветеринарну медицину” з урахуванням принципів, викладених у Директиві Ради Європи 95/53 від 25.11.1995 р., Розпорядження ЄС 882/2004 “Про офіційний контроль для гарантування відповідності кормів вимогам законодавства, санітарії та благополуччя тварин”.

Основними критеріями під час складання Плану моніторингу у відповідності до Розпорядження ЄС № 882/2004 були:

- попередження, недопущення або зниження до мінімально можливого рівня ризиків для безпеки людей і тварин пов'язаних з кормами безпосередньо або через навколишнє середовище, або підприємствами з переробки, виготовлення кормів, використанням кормів будь-яким процесом, матеріалом, субстанцією, діяльністю або операцією, що може впливати на безпеку корму, здоров'я або благополуччя тварин;

- відповідність процедури проведення моніторингу кормів на всіх етапах виробництва, переробки, реалізації, та використання кормів у відповідності до вимог чинного законодавства;

- наявність відповідних акредитованих випробувальних лабораторій, а також наявність кваліфікованого персоналу для чіткого і ефективного проведення лабораторного контролю;

- наявність у лабораторіях відповідного обладнання та устаткування для проведення лабораторних випробувань кормів;

- наявність системи повідомлення і плану дій у випадку виявлення невідповідних, неякісних та небезпечних кормів;

- зобов'язання суб'єктів господарювання, що виробляють, переробляють, зберігають, реалізують, використовують корми, надавати допомогу співробітникам компетентного органу у виконанні їхніх завдань з контролю безпечності та якості кормів.

Проведення моніторингу здійснюється у відповідності з положеннями Закону України “Про ветеринарну медицину” та в рамках державного ветеринарно-санітарного контролю.